

شناسایی علل عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی (مطالعه موردی: شهر ادیمی)

مریم سارانی سباط^{۱*}، وحید پورشهابی^۲، هانیه منصوری فرد^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.

۲. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.

DOI:110.22034/mpsh.2025.428767.1047

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

چکیده

مهم‌ترین مساله در طرح‌های توسعه‌ی شهری و به‌ویژه در زمینه اجرا موضوع تحقق‌پذیری در راستای تحقق منافع همگانی و تمامی ذی‌نفعان در حیطه‌ی برنامه‌ریزی شهری است؛ بنابراین باید فرایند تهیه، تصویب و اجرای این طرح‌ها به شکلی باشد که ضمن استفاده و بهره‌گیری از تمامی پتانسیل‌ها، ظرفیت‌های ساکنین شهر در فرایند تهیه و تصویب، در اجرا نیز مطابق با خواسته‌ها و نیازهای شهروندان با رعایت اصول و قوانین مصوب شهرسازی و معماری باشد تا در عمل بیشترین قابلیت و امکان را برای اجرا و تحقق داشته باشد. یکی از مهم‌ترین کاربری‌ها و نیازهای شهروندان فضاهای سبز شهری است که متأسفانه به دلیل نگاه اقتصادمحور و سودگرایانه در نزد مردم و مسئولین کمترین میزان تحقق‌پذیری را دارد. از این‌رو هدف از این مطالعه معرفی اجمالی علل عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی بر مبنای دیدگاه‌های صاحب‌نظران حوزه شهری این شهر است. با توجه به نوع مسئله و جامعه آماری تحقیق از روش نظریه زمینه‌ای نظام‌مند استفاده شده است. برای گردآوری داده‌ها ابتدا پرسشنامه نیمه ساختاریافته‌ای طراحی و سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی با ۹ نفر از کارشناسان و مدیران شهری مصاحبه‌های عمیق انجام شد. داده‌های متنی حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده روش کدگذاری تحلیل شدند. در نهایت عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز در طرح تفصیلی کدگذاری و در قالب ۱۳ مقوله اصلی و ۳۵ مقوله فرعی و روابط میان آن‌ها شناسایی شدند و مدل پارادایمی الگوی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی با تأکید بر شرایط زمینه‌ای، مداخله‌گر، پیامدی و راهبردهای تحقق این الگو ارائه شد. نتایج نشان می‌دهد طیف گسترده‌ای از زیرساخت‌های قانونی، سازمانی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی در تحقق این رویکرد مؤثرند که شناسایی و تبیین آن‌ها می‌تواند راهنمای تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات آینده مراجع برنامه‌ریزی شهری کشورمان باشد.

واژگان کلیدی: کاربری فضای سبز، طرح تفصیلی، نظریه زمینه‌ای، شهر ادیمی، فرایند کدگذاری.

sarani.maryam@yahoo.com

* نویسنده مسئول: مریم سارانی سباط

مقدمه

توجه به فضای سبز شهری به‌صورت تفرجگاه‌ها و باغ‌های عمومی و خصوصی یک ابداع جدید نیست، باغ‌های زینتی توسط مصریان و یونانی‌ها در دوره‌های باستان ایجاد و نگهداری شده است. باغ معلق بابل در ۶۰۰ سال پیش از میلاد مسیح ایجاد شده است. تنوع زیست و حفاظت از محیط‌زیست کاهش آلودگی‌های هوا و صوتی و همچنین معتدل کردن هوا از عوامل مهم اکولوژیکی فضای سبز شهری است. حد مطلوب برای دسترسی به کاربری‌ها باعث می‌شود تا کاربری‌های محلی مانند پارک‌های

محلی جایگزین فروشگاه‌های زنجیره‌ای و پارک‌های وسیع و منفرد شوند و میل به ساخت پارک‌های محلی کوچک و پراکنده جایگزین پارک‌های بزرگ شود (قدوسی، ۱۳۸۱).

از سویی طرح‌های جامع و تفصیلی شهری ابزارهایی هستند که برنامه ریزان برای کنترل تغییرات در شهر از آن‌ها استفاده می‌نمایند. این طرح‌ها با وجود اینکه از پشتوانه قانونی بهره می‌برند، عموماً ایجاد التزام قانونی برای مجریان خود (شهرداری‌ها) نمی‌نمایند و بیشتر لازم‌الرعایه هستند تا لازم‌الاجرا. بر این اساس با وجود اینکه سال‌های زیادی است که در کشور ما از این طرح‌ها استفاده می‌شود، متأسفانه کارایی این طرح‌ها در بسیاری از موارد پایین‌تر از حد قابل قبول بوده است (احمدی، ۲۰۱۴).

هدف این مطالعه معرفی اجمالی کاربری فضای سبز طرح تفصیلی و شناسایی عوامل مؤثر بر عدم تحقق آن در شهر ادیمی بر مبنای دیدگاه‌های صاحب‌نظران برنامه‌ریزی این شهر است. با توجه به نوع مسئله و جامعه آماری تحقیق از روش نظریه زمینه‌ای استفاده شده است. این روش در مواردی کاربرد دارد که دانش ما در آن زمینه‌ها محدود است.

ادیمی شهری که مرکز شهرستان نيمروز استان سيستان و بلوچستان است. بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت این شهر ۳۶۱۳ نفر (در ۸۶۲ خانوار) بوده است. همچنین از اقوام ساکن در ادیمی می‌توان «پودینه» که از اصلی‌ترین و اصیل‌ترین اقوام ساکن در ادیمی هستند و تقریباً همه با هم رشته نسبت فامیلی دارند و مابقی که شامل: ته کر، جهان تیغ، بزی، تکر، صیاد اربابی، خاوری، حسین زاده، شاهیک، غنی عادل، شیوان پور و جهانی ادیمی را نام برد که این فامیل‌ها هم اصولاً تغییر یافته همان پودینه هستند. شهر ادیمی مرکز شهرستان نيمروز به عنوان شهر ملی خامه‌دوزی در فهرست شهرهای ملی صنایع دستی کشور به ثبت رسیده است. اصولاً این ناحیه به دلیل گستردگی زیاد و پراکندگی جمعیت و نبود توجه، چندان رشدی در زمینه صنعت و گردشگری نداشته اما از اماکن طبیعی آن می‌توان به کشتزارهای وسیع غلات از قبیل گندم، جو و یونجه و برخی از محصولات جالیزی مثل خربزه و هندوانه و همچنین در مناطق پرآب‌تر به انگور اشاره کرد. البته اکنون سطح زمین‌های زیر کشت کم‌تر و کم‌تر شده است. همچنین مسیر رسیدن به تالاب هامون نیز از همین ناحیه می‌گذرد و به‌نوعی جزو دیدنی‌های ادیمی است. گذشته از این‌ها خانه‌هایی که در روستاها و محله‌های خالی از سکنه، به علت مهاجرت یا خشکسالی، با معماری اصیل سیستانی واقع شده‌اند نیز دیدنی‌اند.

چارچوب نظری یا بررسی ادبیات

فضای سبز پایه و اساس جمعیت و اقتصاد سالم در هر شهر است (کیلگران^۱ و همکاران، ۲۰۰۸). فضای سبز شهری و پارک‌های موجود در شهر نه تنها محل مناسبی برای سپری کردن اوقات فراغت مردم و مکان تفریحی به شمار می‌آید بلکه این فضاها در موارد بسیاری از توسعه‌ی پراکنده و بی‌قواره و نسنجیده شهرها جلوگیری می‌کنند. امروزه با توجه به سرطان‌زایی محیط، شهری بر اعتبار و اهمیت فضای سبز و پارک‌های شهری افزوده شده است (فاضل‌نیا و همکاران، ۱۳۹۰) بر اساس مطالعات انجام شده بسیاری از انسان‌ها در زمان‌های استرس‌زا بیشترین استفاده را از فضای سبز و پارک‌ها می‌کنند، فضاهای سبز و پارک‌ها آثار مثبت روحی و روانی بر انسان‌ها دارد (ون دنبرگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). افزایش فضای سبز این پتانسیل را دارد که اثرات نامطلوب شهرنشینی را کاهش و ساخت شهرها را برای زندگی جذاب‌تر کند. توسعه فضای سبز و مسئله مربوط به دسترسی آسان به آن در مناطق محروم شهری افزایش تعاملات را به همراه داشته و در نهایت پایداری شهری را تضمین کند (ریدر^۳ و همکاران، ۲۰۰۴). اهمیت ارائه فضای سبز نزدیک به محل سکونت در برنامه‌ریزی شهری به‌عنوان سیاست سلامت نام‌برده می‌شود به‌طوری که دسترسی آسان و نزدیکی به فضای سبز باعث افزایش ۲۵ درصدی سلامت شهروندان می‌شود (شپیپریج^۴ و همکاران،

¹ Kjelgran

² Van den berg

³ Ridder

⁴ Schipperijn

۲۰۱۰). تخصیص زمین شهری به فضای سبز برای ارائه فرصت تفریح و تجربه طبیعت باعث افزایش کیفیت زندگی شهروندان می‌شود. اگرچه در گذشته غالب فضاهای سبز در زیباسازی محیط مصنوع محدود می‌شد، لیکن امروزه کارکرد این فضاها در سطح شهرها نقشی به مراتب وسیع‌تر و اساسی‌تر به خود گرفته است که به‌طور کلی در سه دسته: ۱- عملکرد زیست‌محیطی فضای سبز، ۲- عملکرد فضای سبز در ساخت کالبدی شهر، ۳- عملکرد اجتماعی روانی را شامل می‌شود. دانشمندان پی برده‌اند که فضای سبز علاوه بر کارکردهای فوق می‌تواند به آرامش، جوان‌سازی و کاهش خشونت مردم کمک کند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۱) قابل طرح می‌باشند.

اهمیت فضای سبز شهری

اثرات اکولوژیکی فضای سبز ناشی از فعالیت داخلی اکوسیستم باشد و نتیجه آن بهبود شرایط اکولوژیکی در شهر است و در واقع آنچه انسان شهرنشین از آن بهره مند می‌شود، نتیجه و اثرات فرآیندهای درونی و طبیعی فضای سبز می‌باشد. از سوی دیگر فضاهای سبز دارای اثرات اجتماعی و روانی با به وجود آوردن اکوسیستم‌های شبه طبیعی در داخل شهر برای انسان می‌باشد. فضاهای سبز خیابانی بخشی از شبکه دسترسی با عملکرد اکولوژیکی، اجتماعی ایمن‌سازی ترافیک و زیباسازی فضاهای شهری و تنوع بخشیدن به ساخت کالبدی شبکه‌های دسترسی شهری می‌باشد (اندرسون و همکاران، ۲۰۱۴). افزون بر این نقش تفرجی و ایجاد محیط‌های مطبوع، نقش در ساختار بصری و شهری جهت ایجاد یک تصویر ذهنی و ادراک محیط شهری و نقش اکولوژیکی و اهمیت فضاهای سبز در شهر را نباید از نظر دور داشت. فضاهای سبز دارای کارکردهای روان‌شناختی و اجتماعی فرهنگی از طریق ایجاد ارتباط متقابل و پیوند اجتماعی و فراهم نمودن تسهیلات و امکانات گردشگری می‌باشد، کارکرد دیگر این قسم فضاها، جنبه اقتصادی آن‌ها در جذب گردشگران و رونق تجارت افزایش قیمت زمین و املاک و مستغلات و در نتیجه افزایش میزان مالیات دریافتی توسط شهرداری‌ها می‌باشد (بهشتی، ۲۰۱۶). همچنین تفکیک مناطق شهری تفکیک کاربری‌های شهری به‌خصوص اگر در تعارض باشند جلوگیری از تراکم ساختمانی، برجسته‌سازی خطوط اصلی شهر و تنوع در خطوط خشک معماری از سایر عملکردهای فضاهای سبز شهری به شمار می‌روند. شهرها به‌عنوان کانون‌های تمرکز فعالیت و زندگی انسان‌ها برای اینکه بتوانند پایداری خود را تضمین کنند چاره‌ای جز پذیرش ساختار و کارکردهای متأثر از سیستم‌های طبیعی ندارند فضای سبز به‌عنوان جزء ضروری پیکره شهر نقش مهمی در متابولیسم آن ایفا می‌کند (دانایی‌فرد، ۲۰۱۲).

فضاهای سبز به‌عنوان ریه‌های تنفسی شهر محسوب می‌شوند مهم‌ترین راه برای تعدیل اثرات مخرب زیست‌محیطی توسعه فضای سبز است. فضای سبز به دلیل داشتن عملکردهای مختلف نقش مؤثری در منظر و زیبایی شهر پاکیزگی و تلطیف هوا، تخفیف اثرات آلودگی‌ها، جلوگیری در توسعه بی‌رویه ساخت‌وسازها و تفرج و استراحت ایفا می‌کند (شیلر، ۲۰۱۶).

مهم‌ترین مرحله در برنامه‌ریزی و طراحی فضاهای سبز تعیین الگو و میزان مناسب برای فضای سبز یک شهر است که بر اساس نگرشی صحیح و نیازهای محیط زیستی و اجتماعی شهر و نیز امکانات و قابلیت‌های محیطی صورت می‌پذیرد. درباره دو مقوله توسعه پایدار و ارتقاء بهره‌وری منابع باید سرلوحه سیاست‌گذاری‌های توسعه فضای سبز قرار گیرد. نکته مهم دیگر شناخت ساختار اکولوژیکی و وضعیت کیفی محیط است (زنگی و رخشانی، ۱۳۸۷).

در چند دهه اخیر کاربری فضای سبز شهری همچون سایر کاربری‌ها در اهرم‌های اجرایی برنامه‌ریزی شهری یعنی طرح جامع و طرح تفصیلی مورد توجه بوده و در این طرح‌ها پس از یکسری مطالعات اولیه در مورد وضعیت گذشته و موجود کاربری فضای سبز در زمینه حفظ و نگهداری فضاهای سبز فعلی و گسترش و مکان‌یابی آن برای آینده سیاست‌هایی اتخاذ می‌گردیده است ولی به علت بروز یکسری مسائل همچون افزایش شدید جمعیت شهری گسترش بی‌رویه شهرها، افزایش قیمت زمین‌های شهری و...، می‌توان شاهد از بین رفتن فضاهای سبز داخل و حومه شهرها باشیم و از آنجایی که فضاهای سبز ریه‌های تنفسی شهرها به شمار می‌آیند لزوم تجدیدنظر در مورد سیاست‌های حفظ، نگهداری و ایجاد فضای سبز در طراحی‌های شهرسازی لازم به نظر می‌رسید (ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۱).

طرح تفصیلی

طرح تفصیلی، عبارت از طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی و طرح جامع شهر، نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت مساحت دقیق زمین برای هر یک از آن‌ها، وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور و میزان تراکم جمعیت و تراکم ساختمانی در واحدهای شهری، اولویت‌های مربوط به مناطق بهسازی، نوسازی و توسعه و حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری در آن تعیین می‌شود و نقشه‌ها و مشخصات مربوط به مالکیت بر اساس مدارک ثبتی، تهیه و تنظیم می‌گردد. طرح تفصیلی در حقیقت، تنظیم برنامه‌های مفصل و انجام اقدامات جزئی در مناطق و محلات شهری و طراحی آن‌ها است. در طرح تفصیلی، خدمات و فضاهای شهری با مشخص کردن جزییات قابل اجرا تعیین می‌شود (طرح تفصیلی چیست؟ ۲۰۱۴ در آموزشی شهرسازی). با استفاده از این طرح‌ها می‌توان برنامه‌های مشخص بخش عمومی را تعیین کرد و این برنامه‌ها را کم‌کم و برحسب اولویت در برنامه‌ریزی اجرایی سالیانه شهرداری منعکس کرد. در واقع محتوای طرح تفصیلی عبارت است از نقشه‌های کاربری اراضی، شبکه‌های ارتباطی، مساحت‌ها، سرانه‌ها، معیارها و ضوابط دقیق و اجرایی طرح جامع شهر که پیش از تهیه طرح تفصیلی تهیه شده و به تصویب مراجع رسمی رسیده است. تفصیلی، طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهری و نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر، موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آن‌ها وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور، میزان تراکم جمعیت و تراکم ساختمانی در واحدهای شهری، اولویت‌های مربوط به مناطق و بهسازی، نوسازی، توسعه و رفع مشکلات شهری و موقعیت تمامی عوامل مختلف شهری در آن تعیین و نقشه‌ها و مشخصات مربوط به مالکیت بر اساس مدارک ثبتی تهیه و تنظیم می‌شود. در طرح تفصیلی، خدمات و فضاهای شهری با مشخص کردن جزییات قابل اجرا تعیین می‌شود. با استفاده از این طرح‌ها برنامه‌های مشخص کردن جزییات قابل اجرا تعیین می‌شود. با استفاده از این طرح‌ها می‌توان برنامه‌های مشخص بخش عمومی را تعیین کرد و این برنامه‌ها را کم‌کم و برحسب اولویت، در برنامه‌ریزی اجرایی سالیانه شهرداری منعکس نمود. طرح تفصیلی باید تداوم داشته باشد. طرح تفصیلی طرحی جدا از طرح جامع شهری نیست و در واقع بخشی از آن محسوب می‌شود، اما محتوای طرح تفصیلی با طرح جامع، در جزییات تفاوت دارد. آنچه در طرح جامع به‌طور کلی آمده، در طرح محتوای طرح تفصیلی با توجه به تعریفی که در قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن شده، به‌طور جزئی مشخص می‌شود. در واقع محتوای طرح تفصیلی عبارت است از نقشه‌های کاربری اراضی، شبکه‌های ارتباطی، مساحت‌ها، سرانه‌ها، معیارها و ضوابط دقیق و اجرایی طرح جامع شهر که پیش از تهیه طرح تفصیلی تهیه شده و به تصویب مراجع رسمی رسیده است.

روش‌شناسی

برای دستیابی به هدف تحقیق از روش نظریه زمینه‌ای که یکی از کارآمدترین روش‌های تحقیق کیفی است استفاده شده است؛ زیرا مسئله تحقیق مسئله‌ای چندوجهی پیچیده و فرآیندی است و نظریه زمینه‌ای می‌تواند روش مناسبی در درک مجموعه شرایط و عوامل مؤثر باشد. در روش نظریه زمینه‌ای پژوهشگر کار را با نظریه‌ای که از قبل در ذهن دارد شروع نمی‌کند، بلکه کار را در عرصه واقعیت آغاز نموده و می‌گذارد تا نظریه از درون داده‌هایی که گردآوری می‌کند، پدیدار شود (اشتراوس و کوربین^۱، ۲۰۱۵).

منطق نظریه زمینه‌ای به روش گردآوری داده‌ها و روش‌های نمونه‌گیری آن جهت می‌بخشد. ارائه نظریه زمینه‌ای مستلزم گردآوری داده‌های متنی مصاحبه‌ای عمیق است؛ زیرا روش مصاحبه عمیق مهم‌ترین فن گردآوری داده‌های زمینه‌ای محسوب

¹ Strauss & Corbin

می‌شود (مورس^۱، ۲۰۰۱). مصاحبه عمیق غالباً به عنوان مصاحبه نیمه ساختارمند معرفی می‌شود؛ به دلیل آن که محقق برخی کنترل‌ها را بر روی جهت و محتوای بحث نگه می‌دارد. در حالی که شرکت کنندگان در شرح دادن و یا انتخاب جهت‌های جدید (برجی، ۲۰۱۷).

یکی از ایرادات وارد بر روش مصاحبه نیمه ساختارمند این است که محقق در چنین روشی سعی می‌کند فارغ از پاسخگویی مصاحبه‌شوندگان محتوای بحث را در مسیر اهداف خود حفظ کند که این خود تا حدودی نتیجه را ممکن است اریب کند. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها ابتدا پرسشنامه نیمه ساختاریافته‌ای بر مبنای مرور ادبیات تحقیق طراحی شد. نمونه‌گیری بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند و غیر احتمالی انجام شده و از میان راهبردهای نمونه‌گیری هدفمند معرفی شده توسط گال^۲ و همکاران و تدلی و تشکری (۲۰۲۰) از راهبرد گلوله برفی استفاده شد. نمونه منتخب ۹ نفر از باتجربه‌ترین مدیران شهری، کارشناسان و مالکان هستند که با روش گلوله برفی و به پیشنهاد و توصیه دیگر مصاحبه‌شوندگان انتخاب شدند. پس از مصاحبه عمیق با ۹ مدیر شهری، کارشناس و مالک، اشباع نظری حاصل شد، در جدول شماره ۱ مشخصات مصاحبه‌شوندگان آمده است.

جدول شماره ۱. مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	برچسب	مصاحبه‌شونده	ردیف	برچسب	مصاحبه‌شونده
۱	M1	مدیر شهری	۶	E3	کارشناس
۲	M2	مدیر شهری	۷	O1	مالک
۳	M3	مدیر شهری	۸	O2	مالک
۴	E1	کارشناس	۹	O3	مالک
5	E2	کارشناس			

بعد از گردآوری داده‌های مصاحبه‌ای و متنی، تحلیل و کدگذاری در امتداد با نمونه‌گیری آغاز می‌شود. در این پژوهش از رهیافت نظام‌مند در نظریه‌سازی داده بنیاد استفاده می‌شود. رهیافت نظام‌مند بر استفاده از گام‌های تحلیل داده‌ها مشتمل بر کدگذاری باز محوری و انتخابی و تدوین یک الگوی منطقی یا یک توصیف بصری از نظریه تولیدشده تأکید دارد (کرزول^۳، ۲۰۰۲). در نظریه داده بنیاد محقق با انجام مراحل چندگانه کدگذاری شامل کدگذاری باز یا اولیه، کدگذاری محوری و در نهایت کدگذاری انتخابی یا گزینشی، مقولات فرعی اصلی و هسته‌ای را از دل داده‌ها استخراج نموده و کار تحلیل را ادامه خواهد داد (بهشتی، ۲۰۱۶). در هر یک از این مراحل؛ کد یا کدهای الصاق شده باید داده‌های مرتبط با خود را به سطح اشباع برسانند (اشتراوس و کوربین، ۲۰۱۳).

کدگذاری باز، فرآیندی تحلیلی است که از طریق آن مفهوم‌ها شناسایی و ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها کشف می‌شوند. در جریان کدگذاری باز داده‌ها به پاره‌های مجزا خرد می‌شوند و با دقت مورد بررسی قرار می‌گیرند و از جهت شباهت‌ها و تفاوت‌ها با یکدیگر مقایسه می‌شوند. برای انجام کدگذاری باز از روش تحلیل سطر به سطر استفاده می‌شود. این روش با معاینه دقیق و از نزدیک داده‌ها عبارت به عبارت و گاه کلمه به کلمه انجام می‌شود (اشتراوس و کوربین، ۲۰۱۵).

مرتبط کردن مقوله‌ها به مقوله‌های فرعی، کدگذاری محوری نامیده می‌شود، زیرا کدگذاری در محور یک مقوله صورت می‌گیرد و مقوله‌ها را در سطح ویژگی‌ها و ابعاد به یکدیگر مرتبط می‌کند (لی^۴، ۲۰۱۵).

در کدگذاری محوری، مقوله‌ها به صورت منظم پرورده و به زیر مقوله‌ها متصل می‌شوند اما تا وقتی که مقوله‌های اصلی به یکدیگر نپیوندند و طرح نظری بزرگ‌تری شکل ندهند، یافته‌های پژوهش شکل نظریه به خود نمی‌گیرند. در واقع کدگذاری گزینشی برای یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌هاست (اشتراوس و کوربین، ۲۰۱۵). در این مرحله مقوله‌های اصلی در قالب یک

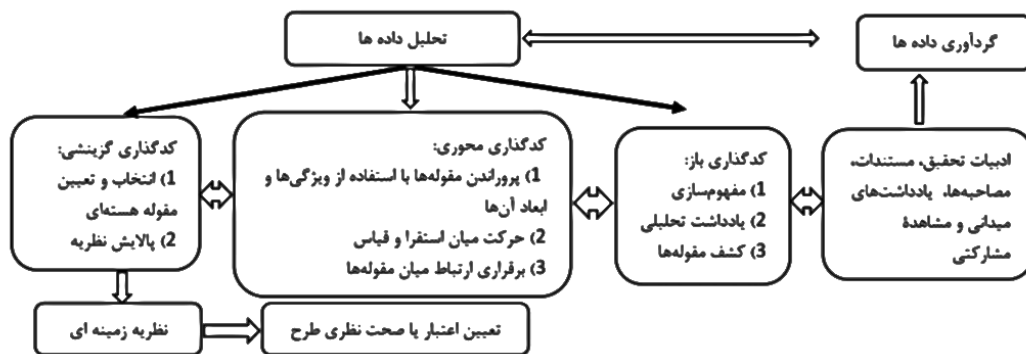
¹ Morse

² Gall

³ Creswell

⁴ Lee

مدل پارادایمی / مدل زمینه‌ای / الگوی کدگذاری حول مقوله هسته به یکدیگر مرتبط می‌شوند. مدل ترسیم شده به توصیف مقوله هسته و تحلیل و تبیین آن می‌پردازد این فرایند را ترکیب مقوله‌ها و پالایش و آراستن سازه‌های نظری منتج شده از آن می‌خوانند (محمدپور، ۲۰۱۳). نمودار شماره ۱ مراحل تحلیل در روش نظریه زمینه‌ای را نشان می‌دهد.

شکل ۱: مراحل تحلیل در نظریه زمینه‌ای

در نهایت مهم است که مشخص شود آیا تبیین نظری شما برای مشارکت کنندگان معنا دارد و معقول است و برگردان دقیقی از وقایع و توالی آن‌ها در خود فرایند است. در نظریه پردازی داده بنیاد، اعتبارسنجی بخش فعالی از فرایند پژوهش بوده و در قالب یکسری راهبرد اجرا می‌شود (کرزول، ۲۰۰۲).

در این مطالعه از دو راهبرد تأیید مشارکت کنندگان از طریق ارائه یافته‌های تحقیق به سه نفر از مشارکت کنندگان و اعمال نقطه نظرات آن‌ها استفاده شده است.

بحث و یافته‌ها

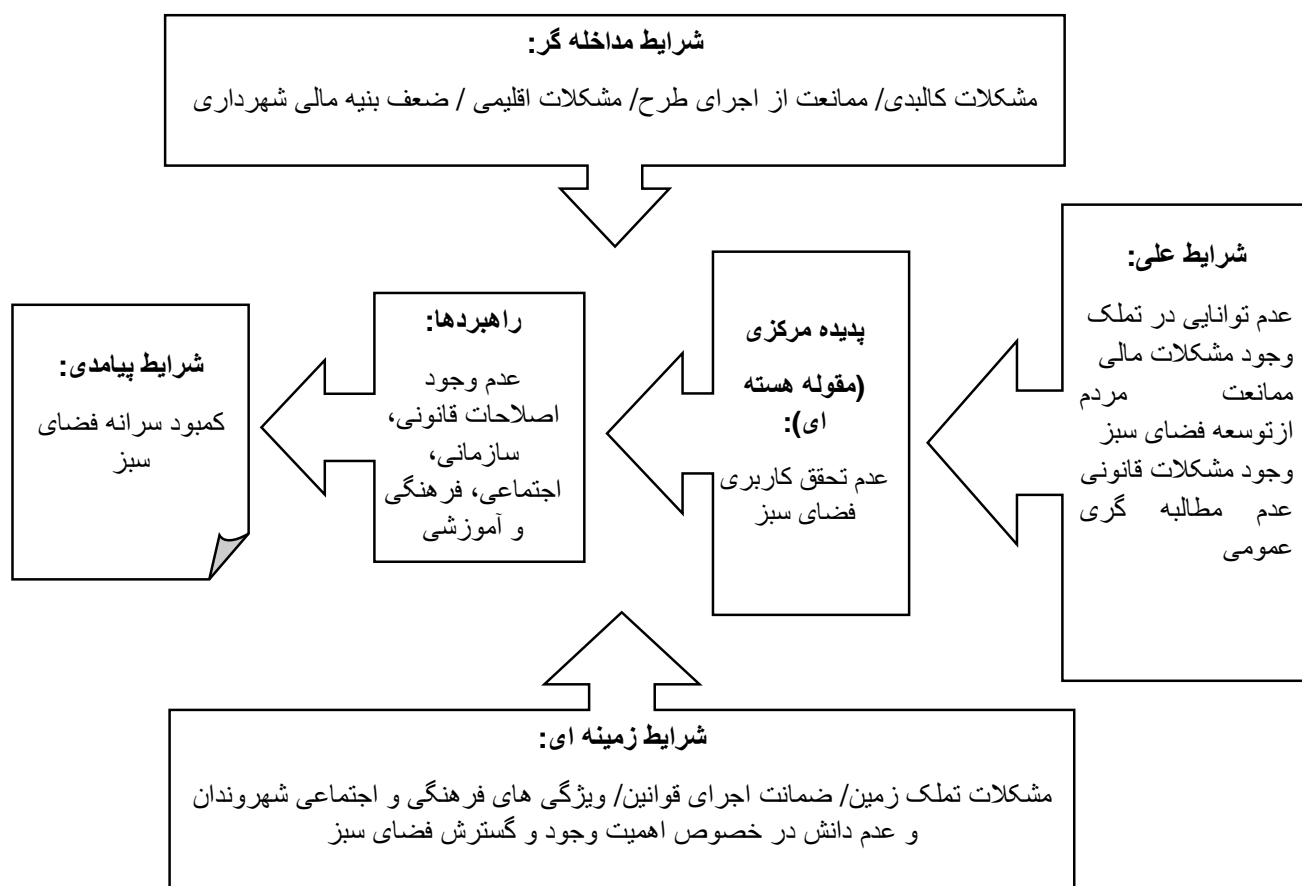
شناسایی عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی

برای دستیابی به هدف شناسایی عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی، مصاحبه‌های انجام شده با متخصصان طرح تفصیلی این شهر با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای نظام مند به صورت کیفی تحلیل شدند. در روش نظریه زمینه‌ای متن مصاحبه‌ها با دقت بازخوانی می‌شود و تحلیلگر بر اساس هدف پژوهش با کمترین دخالت روایت‌های موجود در متن را استخراج کرده و آن‌ها را به شکل مقوله‌هایی دسته‌بندی می‌کند T از کنار هم قرار دادن مقوله‌های دارای مفاهیم مشابه، مقوله‌های اصلی به دست می‌آیند. در پژوهش حاضر نیز با مرور متن مصاحبه‌ها ۱۳ مقوله اصلی به دست آمده که هر یک دارای زیر مقوله‌هایی هستند. در ادامه رابطه میان مقوله‌های اصلی به دست آمده از تحلیل بررسی می‌شود.

تولید نظریه

در این مرحله مقوله عدم تحقق کاربری طرح تفصیلی را از مرحله کدگذاری باز انتخاب کرده و آن را در مرکز فرایندی که در حال بررسی آن هستیم به عنوان پدیده مرکزی^۱ قرار می‌دهیم و سپس دیگر مقوله‌ها را به آن ربط می‌دهیم. این مقوله‌های دیگر عبارت‌اند از: شرایط علی (عواملی که بر پدیده مرکزی تأثیر می‌گذارند)، راهبردها (کنش‌هایی که در پاسخ به پدیده مرکزی صورت می‌گیرد)، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر (عوامل محیطی خاص و عمومی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند) و پیامدها (خروجی‌های به دست آمده از به کارگیری راهبردها). این مرحله مشتمل بر ترسیم نموداری است که الگوی کدگذاری نامیده می‌شود (نمودار شماره ۲). الگوی کدگذاری روابط بین شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پیامدها را به تصویر می‌کشد.

¹ Core category

شکل ۲: مدل نظریه زمینه‌ای/کدگذاری محوری عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی

در این مرحله از کدگذاری، نظریه‌ای را از روابط میان مقوله‌های موجود در مدل کدگذاری محوری به نگارش درمی‌آوریم. در یک سطح اصلی این نظریه شرحی انتزاعی برای فرآیندی که در این پژوهش مطالعه می‌شود یعنی به عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی ارائه می‌دهد. فرآیند یکپارچه‌سازی و بهبود بخشی نظریه در کدگذاری گزینشی از طریق تکنیک‌هایی نظیر نگارش خط داستان که مقوله‌ها را به هم متصل می‌کند و فرآیند دسته‌بندی از طریق یاد نوشته‌ای شخصی در خصوص ایده‌های نظری است. در خط داستانی که در ادامه درباره عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی نگارش شده، بررسی می‌شود که چگونه عوامل مخصوصی بر پدیده اثر می‌گذارند و منجر به استفاده از راهبردهایی خاص با خروجی‌های ویژه می‌شوند به عبارت دیگر در مرحله کدگذاری گزینشی یافته‌های مراحل کدگذاری قبلی گرفته می‌شود، مقوله مرکزی انتخاب می‌شود، به شکلی نظام‌مند به دیگر مقوله‌ها مرتبط می‌شود، آن روابط اثبات می‌شود و مقوله‌هایی که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند، تکمیل می‌شود؛ بنابراین مقوله مرکزی، بخش بسیار مهمی از یکپارچه‌سازی و بهبود مقوله‌ها است. در ادامه عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی از طریق نگارش خط داستان با تأکید بر تشریح روابط فی‌مابین شرایط علی راهبردها، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پیامدها، تبیین می‌شوند.

شرایط علی

شرایط علی یا سبب‌ساز معمولاً آن دسته رویدادها و وقایع‌اند که بر پدیده‌ها اثر می‌گذارند (اشتراوس و کوربین، ۲۰۱۵)، این عوامل مجموعه شرایطی را معرفی می‌کند که بر اساس آن به عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی به‌عنوان مقوله هسته‌ای، الزامی معرفی می‌شود، شرایط علی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲. شرایط/مقوله‌های علی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی

مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی	نوع شرایط / مقوله‌ها
کمبود زمین‌های دولتی / عدم توانای تملک زمین خصوصی / نداشتن زمین	عدم توانایی در تملک	شرایط علی
عدم وجود تراز مالی جهت تملک زمین‌های با کاربری فضای سبز / عدم توانایی مالی شهرداری در تملک زمین / عدم تخصیص عادلانه بودجه شهرداری در حوزه‌های خدمات شهری	وجود مشکلات مالی	
حذف فضای سبز و باغات قدیمی و تبدیل آن به منازل مسکونی/ بالا بودن ارزش زمین و عدم رغبت مردم برای واگذاری	ممانعت مردم از توسعه فضای سبز	
اجرای کمسیون ماده ۵ و تغییر کاربری‌های فضای سبز/ عدم نظارت بین سازمانی و نظارت اصولی بر امور شهری	وجود مشکلات قانونی	
بی‌انگیزگی مردم و بخش خصوصی در همکاری با شهرداری	عدم مطالبه‌گری عمومی	

۱. یکی از مقوله‌های علی مورد تأکید صاحب‌نظران شهر ادیمی، عدم توانایی در تملک است. با توجه به اینکه استفاده سودجویان از باغات و تغییر ماهیت آن‌ها باهدف ساخت‌وسازهای سودآور می‌باشد که این مبحث با خشکاندن باغات و درختان در این شهر نمایان شده است. شهرداری ادیمی علی‌رغم علم به این موضوع و صرفاً به خاطر ضعف بنیه مالی نتوانسته بخش قابل توجهی از این موهبت‌های الهی را تملک کند. از این رو شهرداری خود به‌صورت عمدی و سهوی زمینه‌های نابودی (موافقت با تغییر کاربری‌های فضای سبز به دیگر کاربری‌ها و ...) آن‌ها را فراهم آورده است.

۲. وجود مشکلات مالی بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی تأثیرگذار است. بررسی‌ها در سطح ملی و محلی به‌ویژه در شهر ادیمی نشان می‌دهد که شهرداری‌ها به دلایل مختلف از جمله: ضعف شهرداری در جنبه‌های مالی و مستمر نبودن منابع درآمد شهرداری، تدوین نکردن تراز مالی برای طرح‌ها و ناتوانی مالی شهرداری در اجرای پیشنهادها، تقلیل کمک‌های دولتی به شهرداری و تأکید بر خودکفایی آن، مالکیت خصوصی اراضی و تفکیک ثبتی اراضی حاشیه شهرها در گذشته و لزوم پرداخت غرامت در اجرای طرح‌ها، نبود مکانیسم‌های لازم برای برگشت منافع ناشی از اجرای طرح‌های شهری، فقدان سیستم مناسبی برای توزیع عادلانه منافع و هزینه‌های شهرداری در مناطق شهری، تورم نیروی انسانی غیرمتخصص در شهرداری و به دنبال آن افزایش هزینه‌های شهرداری، عدم توانایی به‌کارگیری صحیح تکنولوژی و اصول علمی جهت فعالیت‌های مختلف و ... از نداشتن منابع مالی مطمئن و پایدار رنج می‌برند. در چنین شرایطی وابستگی بیش‌ازحد شهرداری به منابع مالی ناشی از سود حاصله از تغییر کاربری‌های عمومی و همگانی نظیر فضای سبز به کاربری‌های سودمحور نظیر تجاری، مسکونی و ... یکی از مهم‌ترین موانع بر سر راه اجرا و تحقق طرح‌های توسعه و عمران شهری و البته تحقق کاربری‌های عمومی و از جمله فضاهای سبز شهری محسوب می‌شود. از این نظر ایجاد استقلال مالی برای شهرداری و جستجوی منابع درآمدی جدید برای آن‌ها، به‌ویژه از طریق جذب اضافی ارزش زمین، یکی از عوامل مؤثری است که به بهبود برنامه‌ریزی و طراحی شهری و افزایش امکانات اجرای آن‌ها، جهت حفظ، ساخت، توسعه و تجهیز فضاهای سبز شهری کمک شایانی می‌کند.

۳. ممانعت مردم از توسعه فضای سبز عامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی است. با توجه به بالا بودن ارزش زمین و عدم رغبت مردم برای واگذاری و در نتیجه حذف فضای سبز و باغات قدیمی و تبدیل آن به منازل مسکونی در سال‌های اخیر از مهم‌ترین علل کاهش مساحت فضای سبز و عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی ممانعت غیرمستقیم مردم از توسعه این‌گونه فضاهاست و مهم‌ترین محرکه آن وضعیت اقتصادی و تمایل مردم به کسب سود بیشتر از زمین مایملک خود و از سوی دیگر عدم آگاهی از لزوم این‌گونه فضاها می‌باشد.

۴. وجود مشکلات قانونی: در سال‌های اخیر عواملی چون کاهش تدریجی سهم درآمدهای حاصل از ساختمان‌سازی (تراکم قانونی و مازاد از منابع درآمدی شهرداری ضمن واقعی کردن عوارض ساختمان و تراکم) و اجرای کمیسیون ماده ۵ و تغییر کاربری‌های فضای سبز، تناقض و پراکندگی قوانین توسعه شهری، عدم وجود نظام کنترل اجتماعی و مدنی عدم وجود پشتوانه قانونی نظارت و ارزیابی طرح و عدم تداوم نظارت در سیستم مدیریت شهری از مهم‌ترین موانع قانونی گسترش فضاهای سبز، عدم نظارت بین سازمانی و نظارت اصولی بر امور شهری و عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی شده است.

۵. عدم مطالبه گری عمومی: در کنار عوامل بیان‌شده، آگاهی گروه‌های اجتماعی مختلف از حقوقشان در شهر که از طریق آگاهی‌رسانی و آموزش عمومی حاصل می‌شود به گوش مراجع تصمیم‌گیری و ابراز مسالمت‌آمیز نارضایتی عمومی که مجموعاً ذیل مقوله علی مطالبه گری عمومی مطرح می‌شوند، می‌توانند در تحقق این رویکرد مؤثر باشند.

شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای مجموعه شرایطی هستند که در محیط برنامه‌ریزی تأثیرگذار بوده اما به‌عنوان کلان‌روندها در محیطی فراتر از محیط برنامه وجود دارند و به‌طور غیرمستقیم بر پدیده موردنظر تأثیرگذارند و برنامه ریزان شهری نیز قدرت و اختیار مداخله در آن را ندارند و سطوح تصمیم‌گیری آن‌ها فراتر از تصمیمات برنامه‌ریزی شهری هستند (برجی، ۲۰۱۷). شرایط زمینه‌ای عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در جدول شماره ۳ آمده است.

جدول ۳. شرایط / مقوله‌های الگوهای زمینه‌ای عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی

نوع شرایط / مقوله‌ها	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
شرایط زمینه‌ای	مشکلات تملک زمین	مشکلات موجود در نوع کاربری زمین‌های دولتی / عدم توانای تملک زمین خصوصی / بی‌اطلاعی مردم از کاربری‌ها
	ضمانت اجرای قوانین	عدم وجود اهرم اجرایی / باز بودن منقذهای فرار از قانون / شهرداری تنها ارگان اجرای طرح و طرح از بالادست دیکته می‌شود / شهرداری‌های اهرم فشاری جهت اجرای طرح فضای سبز ندارد
	ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان و عدم دانش در خصوص اهمیت وجود و گسترش فضای سبز	بی‌اعتمادی به مدیران / مردم همکاری نمی‌کنند / اطلاع‌رسانی کامل به مردم نمی‌شود / چه منفعتی من و خانواده‌ام می‌بریم / من وظیفه‌ای ندارم

۱. تدوین و تصویب قوانین پشتیبان طرح تفصیلی برای تنوع و تفاوت گام نخست است. برخورداری از محیط‌ها امکانات و تسهیلات شهری دوستدار فضای سبز منوط به اجراشدن ضوابط و مقررات است. اجرا نشدن بسیاری از این قوانین و مقررات موجب بی‌اثر شدن آن‌ها می‌شود بر مبنای گفته‌های صاحب‌نظران این حوزه در شهر ادیمی، عدم وجود اهرم اجرایی و اهمال دستگاه‌های مجری به‌خصوص شهرداری در اجرای قوانین باز بودن منقذهای فرار از قانون و نبود مرجع نظارت بر اجرای قوانین از مهم‌ترین دلایل اجرا نشدن کاربری فضای سبز طرح تفصیلی هستند.

۲. دیگر مقوله زمینه‌ای مهم ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان و است. عدم مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اولویت قرار دادن محیط‌زیست، عدم ترجیح منافع عمومی به منافع شخصی، باور به وظیفه‌داشتن در قبال سلامت جامعه و محیط زندگی ریشه در ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی جامعه شهری ما دارد و تا زمانی که این موارد فرهنگ‌سازی و اصلاح نشود، رسوخ این موضوعات در قوانین و برنامه‌ها و عینیت یافتن آن‌ها در محیط شهر دشوار خواهد بود.

۳. مشکلات تملک زمین: مشکلات موجود در نوع کاربری زمین‌های دولتی، عدم توانای تملک زمین خصوصی و بی‌اطلاعی مردم از کاربری‌ها از جمله مواردی است که کارشناسان، عمده مالکان و مدیران شهری شهر ادیمی در حوزه مشکلات تملک زمین به‌عنوان شرایط زمینه‌ای به آن اشاره کرده‌اند.

شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر آن‌هایی‌اند که شرایط علی را تخفیف یا به نحوی تغییر می‌دهند (اشتراوس و کوربین، ۲۰۱۵). آن‌ها شرایط زمینه‌ای عمومی هستند که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند (دانایی‌فرد، ۲۰۱۲). شرایط مداخله‌گر تحقق‌الگویی تنوع‌گرا در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول ۴. شرایط / مقوله‌های الگوهای مداخله‌گر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی

نوع شرایط / مقوله‌ها	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
شرایط مداخله‌گر	مشکلات کالبدی	عدم پوشش گیاهی شهری مناسب / عدم جانمایی صحیح و اصولی / عدم متخصص در حوزه گیاه‌شناسی در تصمیم‌گیران شهری
	ممانعت از اجرای طرح	دوران کوتاه مدیریت شهری
	مشکلات اقلیمی	مشکلات کمبود آب در منطقه
	ضعف بنیه مالی شهرداری	عدم برخورداری از منابع درآمدی مستمر / عدم موازنه درآمد و هزینه / گستردگی دامنه وظایف محوله به شهرداری / فساد مالی و منفعت‌طلبی برخی از مدیران

۱. مشکلات کالبدی: مشکلاتی چون عدم پوشش گیاهی شهری مناسب و جانمایی صحیح و اصولی ناشی از نبود متخصص از عوامل اساسی و تأثیرگذار بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی است. چراکه با توجه به تقسیمات کالبدی شهر عملکرد فضای سبز شهری نیز تغییر خواهد کرد و از لحاظ کالبدی به رده‌های مختلف واحد، همسایگی، محله ناحیه تقسیم می‌شود و تعدادی از کاربری‌های خدماتی متناسب با آن در این تقسیمات کالبدی گنجانده می‌شوند. در این دیدگاه فضای سبز به‌عنوان بخش جاندار ساخت کالبدی شهری تلقی می‌شود و در هماهنگی با بخش بیجان کالبد، شهر ساخت یا بافت و سیمای شهر را تشکیل می‌دهد، در این حالت فضای سبز می‌تواند نقش لبه شهر، تفکیک فضاهای شهری و آرایش شبکه راه‌ها را بر عهده گیرد (سعیدینا، ۱۳۸۹).

۲. از مهم‌ترین عوامل ممانعت از اجرای طرح تفصیلی، دوران کوتاه مدیریت شهری است. با توجه به اینکه یکی از مؤلفه‌های مهم مباحث مدیریتی، خصوصاً در مقوله مدیریت شهری، ثبات مدیریتی است و به‌طور حتم عدم ثبات مدیریتی و تغییر مستمر و مداوم مدیران اشکالات، ایرادات و معایبی را سبب خواهد شد که عدم موفقیت و پیشرفت در امور را به دنبال خواهد داشت. ثبات در تصمیم‌گیری، در جایگاه مدیران و در مجموع در مدیریت شهری از مباحثی است که اگر شاهد فراهم آمدن بسترهای آن نباشیم، از سمتی دیگر باید شاهد بی‌برنامگی، بی‌نظمی یا وجود برنامه‌های زیاد اما عقب‌مانده و بر روی کاغذ مانده و مسئولیت‌ناپذیری باشیم. تغییر مکرر مدیران در اثر منازعات بعضاً غیرضروری و با سلاقی و انتظارات شخصی و عدم توجه به منافع شهر و شهروندان و به‌جای آن توجه به اهداف شخصی و گروهی و تغییر مداوم سیاست‌ها، اولویت‌ها و اهداف مدیریت شهری علاوه بر تحقق نیافتن هیچ‌کدام از آن اهداف و اولویت‌ها، امکانات و منابع شهر را به هدر می‌دهد و سبب می‌شود شهری کوتاه‌مدت را شاهد باشیم و جای انباشت تغییرات و پیشرفت‌های درازمدت، تغییرات و پیشرفت‌هایی کوتاه‌مدت، مقطعی و سطحی را شاهد باشیم.

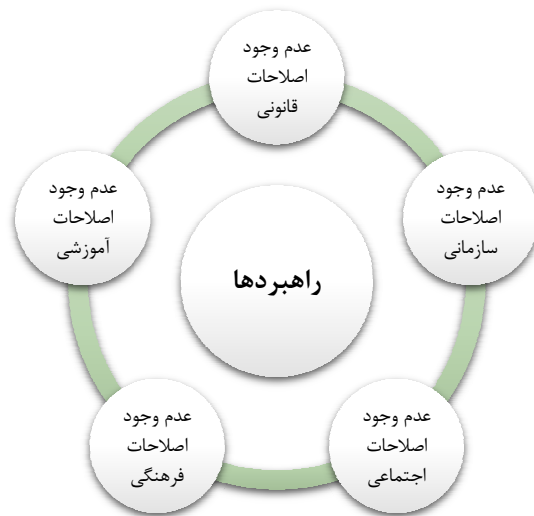
۳. مشکلات اقلیمی از جمله مشکلات کمبود آب در منطقه و آب‌وهوای خاص در کنار مواردی چون عدم به‌کارگیری متخصصین و اولویت قرار دادن توسعه فضاهای سبز از عوامل مؤثر بر عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی است.

۴. یکی دیگر از مهم‌ترین مقوله‌های مداخله‌گر، ضعف بنیه مالی شهرداری‌ها است که مقوله‌ای بازدارنده در تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی شهر ادیمی است. بنا بر اظهارات مدیران شهری و کارشناسان شهر ادیمی، این نهاد همچون بسیاری از شهرداری‌های کشور به علت عدم برخورداری از منابع درآمدی مستمر، گستردگی دامنه وظایف محوله به شهرداری در حوزه توسعه و عمران شهری و هزینه‌های مرتبط با این وظایف و در نتیجه عدم موازنه درآمد و هزینه، نه‌تنها در انجام کارهای عمرانی با

مشکلات عدیده‌ای روبروست بلکه در پرداخت حقوق و مزایای پرسنل نیز با چالش مواجه است به این ترتیب کمبود بودجه برای پروژه‌های عمرانی و خدمات شهری موجب می‌شود طراحی و اجرای پروژه‌های فضای سبز طرح تفصیلی محقق نشود. البته فساد مالی و منفعت‌طلبی برخی از مدیران نیز عاملی است که نباید نادیده گرفته شود.

راهبردها

راهبردها کنش‌ها یا برهم کنش‌های خاصی هستند که از پدیده محوری منتج می‌شوند (دانایی فرد و امامی، ۲۰۰۷). آن‌ها کنش‌هایی هستند که در پاسخ به پدیده محوری صورت می‌گیرند. عمل، تعامل یا کنش و کنش متقابل اصطلاحاتی هستند که ما برای اشاره به تاکتیک‌های راهبردی و طرز عمل‌های عادی یا روتین و چگونگی مدیریت موقعیت‌ها توسط افراد در مواجهه با مسائل و امور به کار می‌بریم. عمل؛ تعامل‌های راهبردی کنش‌های بامنتور و عمدی‌اند که برای حل یک مسئله صورت می‌گیرند و با صورت گرفتن آن‌ها پدیده شکل می‌گیرد (اشتراوس و کورین، ۲۰۱۵). ترکیبی از عواملی که به‌عنوان شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر در عدم تحت کاربری فضای سبز طرح تفصیلی مطرح شدند؛ یعنی اصلاحات سیاستی، ابزاری قانونی سازمانی و آموزشی می‌توانند به‌عنوان راهبردهای تحقق این رویکرد در نظر گرفته شوند (تصویر شماره ۱).

شکل ۳: راهبردهای عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی

شرایط پیامدی

مقوله‌های پیامدی مقوله‌هایی هستند که نتیجه و ماحصل رخداد مقوله مرکزی در آن‌ها نمود می‌یابد. پیامدهای عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در واقع همان اثرات و نتایج منفی است که انتظار می‌رود در صورت عدم تحقق به دست آید. ادامه شرایط پیامدی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در جدول شماره ۵ آمده است.

جدول ۵. شرایط / مقوله‌های الگوهای پیامدی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی

مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی	نوع شرایط / مقوله‌ها
عدم پوشش گیاهی شهری مناسب / عدم جانمایی صحیح و اصولی / عدم متخصص در حوزه گیاه‌شناسی در تصمیم‌گیران شهری	کمبود سرانه فضای سبز	شرایط پیامدی

از اثرات منفی و پیامدهای اصلی عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی در شهر ادیمی می‌تواند نبود فضای سبز به ازای هر نفر اشاره نمود. با توجه به آمارهایی که در پژوهش از وضعیت سرانه و تراکم جمعیتی ارائه شده است با کمبود سرانه فضای سبز در سطح منطقه روبرو هستیم. پراکندگی فضای سبز شهری در سطح شهر ادیمی به گونه‌ای است که کمبود سرانه فضای سبز شهری به‌خوبی حس می‌شود، به طوری که طبق آخرین سرشماری، جمعیت ۳۸۱۷ نفر در محدوده منطقه زندگی می‌کنند.

با توجه به محاسبه انجام گرفته و نقشه‌های موجود مساحت فضای سبز منطقه برابر ۱۰۶۳۰ مترمربع است که طبق محاسبه نسبت کل فضای سبز به جمعیت منطقه مقدار ۲.۷۸۵ مترمربع فضای سبز برای هر نفر اختصاص می‌یابد که نسبت به استانداردهای موردنظر که بعضاً بین ۱۲-۸ مترمربع برای هر نفر بوده مقدار بسیار پایینی را نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با بهره‌گیری از روش نظریه زمینه‌ای نظام‌مند و گردآوری داده‌های متنی مصاحبه‌ای از افراد مطلع در دو حوزه پژوهشی و اجرایی و تحلیل داده‌ها توانست طیف گسترده‌ای از عوامل مؤثر در به‌کارگیری و تحقق این رویکرد را در قالب ۱۳ مقوله اصلی و ۳۵ مقوله فرعی و روابط میان آن‌ها شناسایی کند مقوله‌های شناسایی شده در قالب پنج دسته شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، پیامدی و راهبردها، حول مقوله هسته‌ای عدم تحقق کاربری فضای سبز طرح تفصیلی سازمان‌دهی شدند، با تأکید بر تأثیر انکارناپذیر اهمیت پیاده‌سازی و تحقق برنامه تفصیلی در سطح محلی، عواملی چون عدم توانایی در تملک، وجود مشکلات مالی، ممانعت مردم از توسعه فضای سبز، وجود مشکلات قانونی و عدم مطالبه‌گری عمومی مردم این شهر به‌عنوان شرایط علی عدم تحقق کاربری فضای سبز تفصیلی شناسایی شدند. کارشناسان و مدیران شهری شهر ادیمی عواملی چون مشکلات تملک زمین، ضمانت اجرای قوانین، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان و عدم دانش در خصوص اهمیت وجود و گسترش فضای سبز را به‌عنوان شرایط زمینه‌ای تحقق این الگو مطرح کردند؛ شرایطی که در محیط برنامه‌ریزی تأثیرگذار بوده اما به‌عنوان کلان‌روندها در محیطی فراتر از محیط برنامه وجود دارند و به‌طور غیرمستقیم بر پدیده موردنظر تأثیر گذارند.

صاحب‌نظران و متخصصین این شهر عواملی چون مشکلات کالبدی، ممانعت از اجرای طرح، مشکلات اقلیمی و ضعف بنیه مالی شهرداری را به‌عنوان شرایط مداخله‌گری معرفی می‌کنند که می‌توانند در عدم تحقق این برنامه جنبه تشویق‌کننده یا بازدارنده داشته باشند. ترکیبی از عوامل و شرایط فوق شامل عدم وجود اصلاحات قانونی، سازمانی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی نیز می‌توانند به‌عنوان راهبردهای تحقق این الگو در نظر گرفته شوند. درنهایت کمبود سرانه فضای سبز به‌عنوان مقوله پیامدی شناسایی شد.

منابع و مآخذ

ابراهیم‌زاده ع سرایانی. ا عرفانی. م. (۱۳۹۱). تحلیلی بر توزیع فضایی مکانی کاربری فضای سبز و مکان‌یابی بهینه آن در منطقه یک شهر زاهدان نشریه آمایش محیط، ۱۷، ۱۵۷۲-۱۳۱.

زنگی‌آبادی، ع رخشانی نسب، ح. (۱۳۸۷). فضایی نماگرهای توسعه فضای سبز شهری نمونه مناطق شهری اصفهان، مجله محیط شناسی، شماره ۴۹، ص ۱۱۶

- Ahmadi, D., & Tazan-Kok, T. (2014). Urban policies on diversity in Toronto, Canada.
- Andersen, H. T., Blach, V., Beckman, A. W., & Nielsen, R. S. (2014). Urban Policies on Diversity in Copenhagen, Denmark. Copenhagen: Danish Building Research Institute, Aalborg.
- Beheshti, S. (2016). Tahlil-e Dade-Haye Kei- fi ba Narm Afzar-e Max QDA 11, Chap-e Avval [Qualitative data analysis with maxqdall software]. Tehran: Ravesh Shenasan. [in Persian]
- Beheshti, S, & Rezaayat, Gh. H. (2015). Tahlil-e Dade- Haye Kei-fi ba Narm Afzar-e N Vivo [Qualitative data analysis with NVivo software], Tehran: Agah. [in Persian]
- Booth, C., Batty, E., Gilroy, R., Dargan, L., Thomas,
- Corbin, J., & Strauss, A. (2014). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Sage publications.
- Creswell, J. W. (2002). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Danaeifard, H., Emami, S. (2007). Strategies of Qualitative Research: A Reflection on Grounded Theory. Strategic Management Thought, 1(2), 69-97. [in Persian]
- Danaeifard, H., Alvaani, M., Azar, A. (2012). Ravesh Shenaasi-e Pajouhesh-e Kei-fi dar Modiriat, Rouikardi Jame, [Qualitative research methodology in management: a comprehensive approach]. Tehran: Saffar Eshraaghi. [in Persian].
- Elyaszadeh Moghaddam, N. (2011). Surveying and Feasibility of Replacement of Structural-strategic Model with Urban Comprehensive Planning Model in Iran. Armanshahr Architecture & Urban Developm 17 4(6), 35-48. [in Persian]
- Fincher, R., & Iveson, K. (2008). Planning and diversity in the city: Redistribution, recognition and encounter. Macmillan International Higher Education.

- Greater London Authority (2007). Planning for equality and diversity in London: supplementary planning guidance to the London Plan. Greater London Authority.
- Schiller, M. (2016). European cities, municipal organizations and diversity: The new politics of difference. Springer.
- Strauss, A. & Corbin, J. (2015). Mabani-e Pajouhesh-e Kei-fi, Fonoun va Marahel-e Tolid-e Nazariah-e Zmineh-ey [Basics of qualitative research: techniques and stages of production of grounded theory], (Ebrahim Afshar), Tehran: Ney. [in Persian]
- Tashakkori, A., Johnson, R. B., & Teddlie, C. (2020). Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences. Sage publications.
- Vahidi Borji, G. Nourian, F., Azizi, M. M. (2017). The Obstacles against the Success of Suggested Functions in Urban Development Projects in Iran. Honar-Ha-Ye- Ziba: Memary Va Shahrzazi, 22(1), 5-14. [in Persian]
- Vertovec, S. (2014). Routledge international handbook of diversity studies. Routledge.
www.amar.org.ir
- Levines, A. & Silver, C. (2014). Rahnama-ye Gam Be Gam-e Estefade az Narm Afzar-e Max QDA 2 dar Tahghigh-e Kei-fi [A Step-by-Step Guide to Using Max QDA 2 Software in Qualitative Research], (Abolfazl Ramezani). Tehran: Jame Shenasan. [in Persian]
- Mohammad Pour, A. (2013). Ravesh-e Tahghigh-e Kei-fi Zed-e Ravesh, Mantegh va Tarh dar Ravesh Shenasi-e Kei-fi, Jeld-e Avval [Qualitative research method, counter-method, logic and design in qualitative research]. Tehran: Jame-e Shenasan. [in Persian]